

פרופ' חיים רוזן ז"ל

דברים שנאמרו ליד מיטתו בכ"ז בתשרי תש"ס

יוסף גייגר

חיים רוזן היה מורה לא במובן הרגיל, כלומר לא רק איש סגל אקדמי המקדיש מקצת זמנו להוראה, אלא מורה הממלא שליחות, מורה נלהב לעשייה, מורה בעל כישורים יוצאי דופן הפונה לא רק אל השכל של תלמידיו אלא גם אל אישיותם. הוא היה מורה אמן.

נתמזל מזלי שלמדתי אצל חיים רוזן בשלוש שנותי הראשונות באוניברסיטה לפני כארבעים שנה. ונראה שלא שינה מדרכו, להבתו לא חוורה, לא כהתה עינו ולא נס ליחו עד יומו האחרון. לפני כעשר שנים, כשפרש לגמלאות, החל ללמד קורסים הקשורים בתולדות השפה היוונית במדרשה ללימודים מתקדמים ובחוג ללימודים קלסיים. בתחילה מעודד הייתי תלמידים צעירים להשתתף בשיעוריו, אולם כעבור זמן חדלתי, משנוכחתי שהתלמידים עצמם שולחים איש את חברו לטעום מן החוויה ששמה שיעוריו של רוזן.

מורה אמן היה, אולם אמנותו לא לשמה הייתה ולא היה בה שמץ מן הנרקיסים המצוי אצל המצליחים במלאכתם. חיים רוזן התלהב התלהבות אמת מעיסוקיו, וידע להצית להבות בלב דורות של תלמידים. כל שיעור מלאכת מחשבת היה – בעל נושא מוגדר, התחלה, אמצע וסוף, ואף שכבר באותן שנים רחוקות עמד לפנינו מלומד בשל בעל עשרות פרסומים, מעולם לא הביט בסטודנט ממרומי הקתדרה האקדמית. תמיד דיבר, דן והתווכח עם הצעיר בתלמידיו כעם מלומד ראוי, שהרי אפשר

חיים רוזן – מאחורני ותיקי הדור השני של מורי האוניברסיטה העברית – עלה לארץ מווינה בטרם היה סיפק בידו להשלים את לימודיו התיכוניים. שלא כמוריו, בני הדור הראשון – משה שוובה, מייסד החוג ללימודים קלסיים, יוחנן (הנס) לוי ויעקב פולוצקי – שהשלימו את הכשרתם המדעית בגרמניה, היה חיים רוזן חניך האוניברסיטה העברית. הוא למד, חקר ולימד בה במשך יותר מחמישים שנה, עד שנת חייו האחרונה.

בלימודיו ובמחקרו איחד את שני המקצועות הקרובים אך יריבים של פילולוגיה ובלשנות, ונטל חלק חשוב בהקמת האסכולה הירושלמית: הוא ניתח ניתוח בלשני טקסטים שקודם לכן הועברו במסגרת הפילולוגית.

עבודתו המדעית והישגיו המדעיים הגדולים נחלקים לשלושה תחומים: חקר פילולוגי ובלשני של השפות העתיקות, ובראש ובראשונה היוונית, שהוא נמנה עם גדולי חוקריה; עיסוק בבלשנות הכללית הן מן ההיבט התאורטי הן מן ההיבט ההיסטורי; ועבודתו החלוצית בחקר הלשון העברית המדוברת – "העברית שלנו", שלא תמיד היא "עברית טובה".

על הישגיו המדעיים של חיים רוזן עוד ידובר. זה שנים רבות הוא זוכה להערכה הראויה בארץ ובעולם. העולם האקדמי בישראל הכיר בתרומותיו בהעניקו לו את פרס ישראל לפני כעשרים שנה ובבחירתו לחבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. מן העולם הרחב זרמו אליו הזמנות רבות ומגוונות, ובכל מקום שבו הרצה או השתתף בכנס מדעי התקבל כאחד מראשי המדברים בעולם כולו. הוצאת טויבנר, מו"ל הסדרה החשובה ביותר בעולם של טקסטים קלסיים, הפקידה בידו את המהדורה הביקורתית החדשה של הרודוטוס, מחשובי הסופרים היווניים, משימה שלפני שנים אחדות השלים בשני כרכים מפוארים.

שגביע הכסף יימצא באמתחתו של בנימין. אולם מקווה אני שלא ציירתי תמונה חמורת סבר של מפגשים אלו, כי שיעוריו של חיים רוזן היו שמחים ועלזים וטבועים בחותם חוש ההומור המיוחד שלו, שמדרך הטבע היה לשוני בעיקרו ושימש מעין שפת סתר משותפת לרוזן ולתלמידיו. תמיד נבחרו הדוגמות הלשוניות הטיפוסיות באופן שיכול אדם לזכור כעניינים משעשעים. בשיעוריו היה עירוב נדיר של שני מאפיינים שאך לעתים קרובות דרים בכפיפה אחת: מן הצד האחד רצינות ואף חרדת קודש בעיסוק המדעי ובחיפוש האמת המדעית, ומן הצד האחר רוח טובה ואף משועשעת בחיפוש האמת הזאת. זה היה מדע שמח, מדע עליז, ומי שראה את חיים רוזן עוסק במלאכתו לא היה יכול לטעות בכך שלפניו אדם הנהנה מעיסוקיו בכל רגע.

זאת ואף זאת: ההנאה הייתה לא רק מן המדע עצמו. ברי וגלוי שהמפגש הבלתי אמצעי עם אנשים צעירים אינטליגנטיים ותאבי דעת גרם לו לא רק עונג אלא גם גירוי אינטלקטואלי. אני משער שרבים מרעיונותיו הטובים ביותר עלו לפניו מתוך ההוראה, הדיון והוויכוח. זאת אם כן הסיבה שלמרות מחויבותיו המדעיות הרבות מאוד ואף שברור היה שמצב בריאותו הורע בשנים האחרונות, הוסיף והתמיד ללמד כפי שעשה זה יובל שנים.

והשנים רק היטיבו עמו, ונדמה היה שנעשה נמרץ יותר. הוא היה מראשוני הנהנים מפלאי עידן המחשב בפקולטה וגלש באינטרנט כאחד הצעירים. הזמן והגיל לא יכלו לו: גם כשנכפפה קומתו לא שחה רוחו, גם כשנחלש גופו נשאר רוחו חזקה ושכלו

חד וחריף כפי שהיה לפני שנות דור. הלך מעמנו מורה שתמיד היה גאה להשתתף לאוניברסיטה העברית. האוניברסיטה יכולה להתגאות שנמנה עם בוגריה ועם מוריה, ותלמידיו יכולים להתגאות שלמדו אצל מורה דגול. יהי זכרו ברוך.